

ремонту. Відповідно до розпорядження Київського, Подільського і Волинського генерал-губернатора, генерал-лейтенанта графа Олексія Павловича Ігнат'єва будуть складені відомості про побудову нових та реконструкцію старих храмів з 1868 по 1890 роки. За цей період у Київській губернії буде побудовано і відремонтовано 603 храми [7, арк. 22-22зв.], з них 63 в Липовецькому повіті на загальну суму 363583 руб. [7, арк. 24 зв., 33, 43 зв., 49 зв.]. Із інструкції стає відомо, що генерал-губернаторові необхідно було подати інформацію про відбудовані або відремонтовані храми на кошти прихожан і «за рахунок церковно-будівельного кредиту», «відомість про число новозбудованих і капітально відбудованих церков за той же період за рахунок прихожан без допомоги казни» [7, арк. 22-22 зв., 24 зв., 33, 43 зв., 49 зв.].

Таким чином, аналіз візитацій кальницького деканату вимагає нового підходу при висвітленні демографічних, соціальних та релігійних чинників розвитку містечка Кальника, ролі його парохів, архітектури храму, його внутрішнього начиння. Візитації розкривають розвиток Греко-католицької церкви в селі, взаємовідносини кліриків із місцевим населенням. Демографічні проблеми, зокрема кількості населення XVIII ст., вирішуються завдяки дослідженню візитацій. Рівень освіти парохів-священиків визначається інспекційними документами.

Посилання

1. Державний архів Житомирської області (далі - ДАЖО), ф. 178, оп. 53, спр. 38.
2. ДАЖО, ф. 178, оп. 53, спр. 20.
3. О порядке устройства православных церквей в девяти губерниях Западного края // ПСЗРИ. Собрание второе. – Т. XLII. 1867. – СПб., 1871. – С. 377.
4. Сочилиас І. Генеральні візитації Київської унійної митрополії XVII–XVIII століть: Львівсько-Галицько-Кам'янецька єпархія. – Львів: Вид-во Українського католицького університету, 2004. – Додаток № 1.
5. Сочилиас І. Документи архіву Кам'янецької унійської консисторії XVIII ст. у фондах Кам'янець-Подільського музею-заповідника // Матеріали засідань Історичної та Археографічної комісії НТШ в Україні. – Львів: Наукове товариство ім. Шевченка в Україні та ін., 1999. – С. 337.
6. Сочилиас І.Я. Протоколи генеральної візитації Львівської єпархії 1730–1733 рр. як історичне джерело. Дис...канд. іст. наук. – К., 1999. – С. 97, 131.
7. ЦДІАУ, ф. 442, оп. 575, спр. 8.
8. Wizyta dekanatu Kalnickiego i Zywotowskiego // Інститут Рукопису НБУ НАН України, ф. 1, спр. 2478.

Казьмирчук Г.Д. Визитационные инспекции Греко-католической церкви городка Кальника – важный источник социально-экономического развития клира

В статье раскрывается социальное и религиозное развитие клира и прихожан городка Кальника в XVIII ст. на основе обнаруженных впервые документов инспекции Греко-католической церкви.

Ключевые слова: визитация, инспекция, Греко-католическая церковь, местечко, Кальник, социально-экономическое развитие, клир.

Kazmyrchuk H.D. Visitation inspections the Byzantine-rite Catholic Church of Kalnyk's township – the important source of social-economic development of the clergy

In the article the social and the religious development the clergy and church members of Kalnyk's township at the XVIII century is analyzed from unknown documents the Byzantine-rite Catholic Church.

Key words: the visitation, inspections, the Byzantine-rite Catholic Church, the township, Kalnyk, the social-economic development, the clergy.

29.03.2011 p.

УДК 94(477):929.7.032

М.В. Маханьков

ДВОРЯНСЬКІ РОДИ ГЛУХІВЩИНИ У XVIII СТ. (1708-1782 РР.)

У статті подані умови виникнення дворянських родів Глухівщини у XVIII ст., прізвища дворян, знайдені у різних джерелах, що слугуватимуть підґрунтям у встановленні генеалогічних зв'язків між поколіннями.

Ключові слова: «Глухівський період», демократизм, генеалогія, нащадки, дворянство, родовід.

Дворянство – вищий правлячий суспільний стан, який виник на ґрунті державної служби. Слово «дворянин» зустрічаємо не раніше другої половини XII ст. У той час їм називали людей, що мешкали поряд із князівським двором, котрі у нагороду за служіння отримували харчі або землю у вотчину (спадщину). Згодом дворянином можна було стати, отримавши відповідне звання і чин. Спадкове дворянство передавалось жінкам і законним дітям; особисте – від чоловіка до дружини. Дворянин за різні злочини міг бути позбавлений свого звання, прав і привілеїв. Потомственні дворяни по володінню нерухомої власності заносились у родинні книги [1, 11-12].

Представники українського дворянства у переважній більшості були прямими наступниками козацької старшини доби Гетьманщини, при чому старшина, що складала правлячий клас, головним чином вийшла з народу. Лише окремі роди були нащадками шляхти, що мешкала на Глухівщині ще до Хмельницького, чи мали іноземне походження, але здобули собі старшинські звання та чини.

Глухів з наданим йому Польщею Магдебурзьким правом користувався правами на самоуправління і судочинство, пільгами у веденні ремесел і торгівлі. Він увійшов до числа 17 міст Гетьманщини, яким воно знову було підтверджено російським царем. Після обрання гетьманом стародубського полковника І.І. Скоропадського у листопаді 1708 р., Глухів стає столицею гетьманської України. Вирішальними факторами у цьому стали його міська інфраструктура

та межування на кордоні з Росією. Починається «Глухівський період» історії України, який охоплює майже все XVIII ст. (1708-1782 pp.). За глибиною демократизму державний лад України цього часу, незважаючи на російські утиски і обмеження, продовжував залишатися найдемократичнішим у світі. Саме «Глухівський період» мав найбільш розвинену систему державних органів в Україні, зберігав та захищав українські політико-правові, економічні і ідеологічні засади. Генерація української еліти брала участь в роботі законодавчих органів влади (рада старшин, полкові, сотенні ради) та очолювала виконавчі владні структури. Гетьмана, генеральну старшину, полковників, сотників, курінних містечкових і сільських отаманів обирали на радах відповідних територій. На час виконання своїх обов'язків обрана старшина одержувала рангові маєтності, котрими могла користуватись виключно до свого переобрання. Тільки в другій половині XVIII ст. подібні елементи демократії зароджуються у Сполучених Штатах Америки, а у Західній Європі – майже через 100 років.

Генеральна військова канцелярія з 9 генеральними старшинами стала вищим урядовим органом. Вона складалась з двох частин: колегіальної і розпорядчої. До першої частини відносилась генеральна старшина, до другої – державний апарат з військових канцеляристів на чолі з генеральним писарем. До уряду відносився і Генеральний суд з двома генеральними судьями, канцелярія генерального скарбу на чолі з генеральним підскарбієм, канцелярія генеральної артилерії з генеральним обозним. Як правило, урядовці отримували гарну освіту, навчаючись у Києво-Могилянській академії, колегії Галагана, іноземних університетах тощо. Вони мали певний стаж роботи у полкових канцеляріях. Для їх підготовки було створено спеціальний «курінь», в казенному будинку якого більша їх частина і жила. Великий внесок у підготовку української світської еліти вклала Генеральна військова канцелярія. В цьому органі влади акумулювався, набував розвитку історичний і політичний світогляд українців, формувалась політична культура і національно-державницька ідеологія, яка потім поширювалась і серед інших верств населення.

«Глухівський період» перебрав на себе феномен української державності другої половини XVII-XVIII ст. В цей час Гетьманщина являла собою республіку, політико-правовий зміст якої у порівнянні з іншими країнами мав неперевершені демократичні засади й здобутки. Законодавчі, виконавчі і судові органи влади забезпечували республіканську форму правління. До значних подій розвитку демократії слід віднести політичний документ загальноукраїнського значення – Конституцію 1710 р. П. Орлика. Вона була прийнята значно раніше Конституції

Сполучених Штатів Америки (1787 р.), Франції та Польщі (1791 р.). Текст Конституції був привезений до Глухова і зберігався в Генеральній військовій канцелярії [2, 36].

16 травня 1721 р. універсалом гетьмана І. Скоропадського в інтересах збереження української автономії була зроблена перша спроба кодифікації діючих в Україні ще з часів польсько-литовської держави норм права. Писареві Гадяцького полку О. Ситенському і значковому товаришеві З. Рошаковському доручалось перекласти з польської мови на українську «Литовський статут», збірник Магдебурзького права «Саксонське зеркало» і «Порядок» Гроїцького. Ця копітка робота була продовжена і при гетьмані Д. Апостоли призначеною їм комісією. Після його смерті 17 червня 1734 року було створено правління Гетьманського уряду. Його позитивним результатом правління стало завершення п'ятнадцятирічної роботи комісії у складі 12 найкращих світських і духовних знавців права, у результаті чого у 1743 р. був складений кодекс законів «Права, за якими судиться малоросійський народ», процес реалізації якого набуває форми захисту української автономії.

При гетьмані К. Розумовському українська старшина фактично трансформувалась у привілейовану верству – шляхту. Сама назва «шляхетство» входить у широкий вжиток для означення старшинської верстви. Йдучи назустріч її бажанням, К. Розумовський у 1760 р. обмежив перехід посполитих селян з одного місця проживання в інше.

Згідно з указом Катерини II від 10 листопада 1764 р. К. Розумовський «дав згоду» на відставку, дія Генеральної військової канцелярії припинялась і більшість її функцій перейшла до канцелярії Малоросійського генерал-губернатора. Генерал-губернатор П.О. Румянцев-Задунайський протягом майже 20-річного правління втілював обачливо, послідовно і вміло доручення великоросійського уряду щодо обмеження автономії України. Багато українців одержало призначення до канцелярії генерал-губернатора, яка почала керувати діяльністю полкових і сотенних канцелярій, повітовими, земськими, підкоморними і гродськими судами.

На початку 1767 р. в Україні з'явилась деяка надія на повернення демократичних завоювань. Створюючи в перші роки свого правління видимість ліберальної імператриці, Катерина II наказала обрати від автономних районів, в тому числі від української шляхти, старшин, козаків, міщан, духовенства, представників до загальноросійської комісії по укладанню законів. Селяни – посполиті участі у виборах не брали. Російський уряд чекав, що у Глухові, як столиці Гетьманщини, на зборах шляхти та міщан генеральна старшина схвалить запропоновану їм пропозицію та програму, але збори за 48 підписами виробили наказ про

збереження автономії і обрали депутатом відомого на той час українського патріота, генерального осавула І.М. Скоропадського, онука гетьмана І. Скоропадського по чоловічій лінії (по жіночій – гетьмана Д. Апостола). Про нього у середовищі українців говорили навіть як про можливого кандидата у гетьмани. Зміст наказів глухівської шляхти зводився до подальшого функціонування української автономії, зрівняння у рангах з російським дворянством, підтвердження всіх існуючих землеволодінь.

Грамота імператриці Катерини II 1785 року надала можливість нащадкам колишньої малоросійської старшини залишатись у дворянських родословних книгах. Це викликало підвищений інтерес до своїх родоводів, наслідком чого став потік доказів про «шляхетство», направлений до комісій, створених для з'ясування прав на дворянське достоїнство. Не пройшов повз ці процеси і Глухів, у якому за описом Новгород-Сіверського намісництва (1779-1781 рр.) налічувалося «дворян, шляхетства 102 особи» [3, 92].

Генеалогія або родовід у теперішній час – визнана галузь історичної науки. У добу Гетьманщини одним із перших, хто зайнявся цією справою, був генеральний підскарбій Яків Андрійович Маркович – автор «Дневника», записи якого охоплюють великий часовий проміжок з 1717 по 1767 роки. У царині генеалогії з'являються і інші роботи, зокрема М.А. Максимовича «Обозрение городских полков и сотен», графа Г.А. Милорадовича «Родословная книга Черниговского дворянства» тощо.

Імператор Павло I своїм маніфестом від 20 січня 1797 р наказав Департаменту геральдії Сенату скласти «Общий Гербовник». Цим було започатковано кодифікацію російських, у тому числі малоросійських гербів. Кількома сенатськими указами був наданий припис щодо надання найточніших зі всіма подробицями відомостей про дворян. Припис зобов'язав їх вносити в Гербовник свої родоводи та герби. Останні повинні були бути намальовані фарбами, з описаними до дрібниць емблемами, включаючи їх значення. Обов'язковим було і пояснення, за яким правом та у зв'язку з чим родині був присвоєний герб. Пакет документів, який направлявся в Геральдмейстерську контору, засвідчувався підписом дворянського предводителя та двома чиновниками або знатними дворянами.

Таким чином за постановою Зібрання предводителя і депутатів дворянства Чернігівської губернії від 16 серпня 1912 р. був виданий «Малоросійський гербовник» у редакції В.К. Лукомського та В.Л. Модзалевського [4]. До «Гербовника» наш земляк Георгій Іванович Нарбут зробив не тільки малюнки обкладинки і фронтисписа, а й декілька оригінальних і ще «височайше» не затверджених гербів козацько-старшинських і дворянських родів, герб графа

Розумовського, Чернігівської губернії.

Відвідавши Глухівський краєзнавчий музей, автора статті зацікавила невідповідність між кількістю гербів дворянських родів Глухівщини, представлених в експозиції і у виданні «Глухів. Погляд крізь століття» (Суми, 2008) [5, 174-175] з тією різницею, що у музеї їх налічується 11, а у книзі – 16. Переважна кількість надрукованих гербів належить представникам генеральної старшини. Прізвища ж дворян Глухівщини нижчого рангу залишилися поза увагою авторів.

Звернувшись до «Малоросійського гербовника» і проаналізувавши текстову частину, спираючись на таблиці гербів, «височайше затверджених і пожалуваних» [В], польських [П] і малоросійських [М], до переліку дворянських родів Глухівщини можна додати ще 24 прізвища, які не потрапили ані до експозиції краєзнавчого музею, ані до фотокниги.

1. Богдановичі (нащадки Івана Дем'яновича, Глухівського сотенного хорунжого [П]).
2. Бугаєвські (нащадки Степана Бугая, козака с. Локотки Глухівського повіту [М]).
3. Гаєві (нащадки Родіона Гаєвого, знатного товариша Глухівської сотні, онука Єфима, козака с. Дунаєць [М]).
4. Жураковські (Яків Михайлович – Глухівський сотник, генеральний осавул [П]).
5. Коробки (нащадки Єремії Коробки, мешканця с. Есмань [В]).
6. Лазаревичі (нащадки Лазаря Матвійовича, обивателя с. Вороніж [В]).
7. Лесенки (нащадки Леска Федоренко, товариша Глухівської сотні [П]).
8. Ляшенки (нащадки Григорія Ляшенка, мешканця Глухова [П]).
9. Мануйловичі (Іван – сотник Глухівський [М]).
10. Нарбути (нащадки Павла Нарбути [М]. Герб Г.І. Нарбути представлений на височайше затвердження).
11. Омеляновичі (нащадки Федора Омеляновича, сотника Глухівського [М]).
12. Охременки (нащадки Данила Охременка, знатного товариша Глухівської сотні [П]).
13. Подгаєцькі – Переблуди (нащадки Павла Івановича, козака, мешканця Глухова [П]).
14. Понирки (нащадки Романа Богдановича, товариша Глухівської сотні [П]).
15. Проценки (нащадки Дмитра Проценка, військового товариша і його онука священника Глухівського Павла Андрійовича Проценка [П]).
16. Савичі (нащадки Савви Григоровича, сотника Воронізького [В]).
17. Слабеї (нащадки Івана Слабея, його сина Кирила – наказного Воронізького сотника [П]).
18. Уманці (нащадки Василя Уманця, козака Глухівської сотні [М]).

19. Харитоненки-Євменови (нащадки Харитона Степановича, військового товариша Глухівської сотні [П]).

20. Холодовичі (нащадки Івана Холодовича, мешканця Вороніжського [П]).

21. Шемшукови (нащадки Казимира Шемшукова, шляхтича і його сина Афанасія Шемшукова, Глухівського місцевого отамана).

22. Щуцкіє (нащадки Василя Харитоновича, священника Вороніж Глухівського повіту [П]).

23. Ялоцькі (Василь Федорович, сотник Глухівський [П]).

24. Яновські (нащадки Власа Володимировича, мешканця Глухова [П]).

У «Родословной книге Черниговского дворянства», складеній графом Григорієм Олександровичем Милорадовичем на підставі архівних даних під час перебування його на чолі Чернігівського губернського предводителя дворянства, автор статті знайшов наступні прізвища дворян Глухівщини XVIII ст. [6].

1. Виридарський Іван Ігнатович – значковий товариш Ніжинського полку, сотник з 1776 р. (його син Іван та онука Лука володіли маєтком у м. Вороніж Глухівського повіту).

2. Гладкий Іван Іванович – корнет, з 1764 р. володів маєтком у м. Вороніж Глухівського повіту.

3. Голаховський Яків Петрович – писар Генерального суду у 1730 р., володів маєтком у с. Єсмань.

4. Гриневиц Ігнатій Кирилович – військовий товариш, володів маєтком у м. Ямпіль (1755-1775 р.) Глухівського повіту.

5. Гудим-Месенців Данило Антонович – військовий товариш, володів х. Ловра у 1782 р. Глухівського повіту.

6. Даровський Данило Федорович, володів з 1764 р. маєтком у С-Буді.

7. Іваницький-Василенко Феодосій Васильович (син Афанасій), володів маєтком у с. Уздиця з 1737 р.

8. Ілленко Антон Федорович – значковий товариш, володів маєтком у с. Зазірки з 1743 р.

9. Ключановський Трохим – полковий осавул, (його сини Яків та Феодосій володіли маєтком у с. М.-Буда з 1764 р.).

10. Климченко-Дорошенко Михайло Васильович – Ямпольський сотенний осавул, у 1769-1773 рр. володів х. Дорошенковим.

11. Козачок Андрій – військовий товариш (сини Михайло, Олексій, Андрій володіли з 1773 р. маєтком у с. Сліпород).

12. Тарасов Федір Григорович – військовий товариш, з 1764 р. володів маєтком у с. Орлівці.

13. Филонович Фелон Михайлович, з 1733 р. володів маєтками у с. Обложки.

14. Чуйкевич Василь Никифорович – генеральний суддя, заселив с. Чуйківку, володів маєтком у

м. Вороніж Глухівського повіту.

15. Шкура Степан, з 1687 р. володів маєтком у с. Вороніж.

16. Яненко Іван Юрійович, з 1715 р. володів маєтком у с. Янівка.

Упродовж багатьох років генеалогією української старшини займався Вадим Львович Модзалевський. Результатом цієї роботи стало укладання п'ятитомного «Малоросійського родословника». З них автор статті виокремив представників дворянських родин Глухівщини [7].

1. Безбородько Андрій Якович, генеральний писар (його син Олександр-канцлер Російської імперії, народився у Глухові 14.03.1747 р.).

2. Валькевич Степан Васильович з братом Петром (були поховані в Глухівському Успенському жіночому монастирі) 03.08.1715 р. отримали гетьманський універсал на землю слобідки Павлівки.

3. Дергун Сергій Сидорович – земський суддя (1767 р.).

4. Заруцький Олексій Богданович – знатний військовий товариш, у 1685 р. володів у Глухові броварнею, фольварком, землею, коморою, шинком, населив слободи Заруцьке та Білокопитове.

5. Каневський-Оболонський Дем'ян Дем'янович, у 1767 р. – бунчуковий товариш, володів землею та посполитими у Глухові, Уздиці, Семенівці, Бачевському.

6. Карнович Терентій – військовий товариш, мешкав у с. Сопич в кінці XVII ст., володів х. Опанасенковим.

7. Карпинський Степан Степанович – секретар канцелярії Малоросійського скарбу у Глухові з 09.04.1769 р.

8. Кутневський Герасим Тимофійович – вїйт Глухівський 1691 р.

9. Лашкевич Василь Артемович – підпоручик, володів маєтками у Щєбрах, Княжичах, Полковничий Слободі.

10. Ломиковський Іван Васильович, мешкав без всілякого уряду у Глухові (1680-1681 р.)

11. Максимович Леонтій Васильович – військовий товариш (1731-1745 р.), похований 25.02.1745 р. у Глухівському Успенському жіночому монастирі.

12. Максимович Іван, у 1721 р. працював у Малоросійській колегії.

13. Модзалевський Тимофій Іванович – судовий канцелярист у Глухові 1746 р.

14. Пироцький Іван Іванович – бунчуковий товариш 1724-1763р., володів маєтками у Семенівці, Уздиці, Тулиголові.

15. Пиковець Іван Васильович – писар Генерального військового суду 1743-1751 р., володів землею і сінокосами, млином у Глухівській сотні.

16. Руновський Гаврило (1707-1715р.) – протопіп м. Вороніж.

17. Троцький Іван – писар полковий, у Семенівці до 1773 р., мав муж. пол. 76 чоловік.

18. Фененко Федір Власович – отаман Глухова 04.09.1740 р., володів маєтками у Будищах, Макове.

19. Чарниш Іван Федорович – Генеральний суддя з липня 1715 р.

20. Чуйкевич Федір Олександрович – бунчуковий товариш, з 1752 р. володів маєтком у м. Вороніж, автор пам'ятки українського права «Суд і розправа в правах малоросійських».

21. Янович Іван – глухівський отаман, потім бунчуковий товариш.

22. Якубович Яків Дем'янович (1730-1752 р.) Генеральний осавул.

Наразі автором поки що не з'ясовано, чому прізвища дворян Глухівщини XVIII ст. подані в статті не повторюються у означених джерелах. Очевидно їх упорядники враховували лише окремі критерії (наприклад спосіб отримання дворянства) при укладанні своїх видань. Попереду – пошук відповіді на це та інші питання.

Вивчення історії українського дворянства дають нам знання службового, майнового, географічного і біографічного характеру, за допомогою яких зберігається і передається нащадкам пам'ять про батьків, дідів та прадідів, формується родинне дерево.

Посилання

1. Мурашов Г.А. Титулы, чины, награды. – СПб., 2000. – 349 с.

2. Белашов В.І. Глухів – столиця Гетьманщини (До «Глухівського періоду історії України» (1708-1782рр.). – Глухів, 2005. – 219 с.

3. Коваленко О.Б., Гринь О.В. Неопубліковані описово-статистичні джерела з історії Глухова останньої чверті XVIII ст. // Сіверщина в контексті історії України. Збірник наукових праць. – Суми, 2007. – С. 90-94.

4. Лукомский В.К., Модзалевский В.Л. Малороссийский гербовник. – К., 1993. – 213 с.

5. Мельник О., Деркач А., Єрмаков В. та ін. Глухів. Погляд кризь століття: Фотокнига. Суми: «Корпункт», 2008. – 280 с.

6. Милорадович Г.А. Родословная книга Черниговского дворянства. –СПб., 1901. – Т. 1. – 311 с.

7. Модзалевский В.Л. Малороссийский родословник. В 5 Т. – СПб., 2004 – 832 с.

Маханьков Н.В. Дворянские рода Глуховщины в XVIII ст. (1708-1782 рр.)

В статтє подаються условия возникновения дворянских родов Глуховщины в XVIII ст., фамилии дворян, найденные в разных источниках, что будет служить основой для установления генеалогических связей между поколениями.

Ключевые слова: «Глуховский период», демократизм, генеалогія, наследники, дворяне, родословная.

Makhan'kov M.V. Nobleman's families of Hlukhiv area in the XVIII th century. (1708-1782 years)

In the article the conditions of arising of nobleman's families in Hlukhiv area in the XVIII th century are given. Surnames of nobles, which were found in different sources, will be served as a basis for putting genealogical connections between generations.

Key words: «Hlukhiv period», democracy, genealogy, heirs, nobles, family tree.

29.03.2011 р.

УДК 1 (091) (477) «17»

М.Й. Заремський

ІДЕЇ ЛІБЕРАЛІЗМУ В СОЦІАЛЬНО-ОЛІТИЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПРОСВІТНИКА XVIII СТ. Я.П.КОЗЕЛЬСЬКОГО

У статті аналізуються ідеї лібералізму в соціально-політичній концепції Якова Козельського – видатного діяча українського Просвітництва, у 1770-1778 рр. – співробітника Малоросійської колегії у м. Глухові, фундатора епістемного підходу в розвитку вітчизняної філософії.

Ключові слова: лібералізм, практична філософія, «внутрішнє благополуччя» суспільства, добронравність, добротність, «право на помсту».

Постать Якова Павловича Козельського (бл.1728 – після 1795) є однією з ключових фігур в історії української філософської думки як квінтесенції національної духовної культури – з огляду на репрезентацію ним нової, відмінної від скovorодинівської, тотожної європейському Просвітництву, парадигми філософствування епістемного типу, де чітко означено межі філософії як секулярної науки, а сама вона поділяється на теоретичну (логіку та метафізику) і практичну – науку про «благополуччя». І хоча можна цілком погодитися з думкою, що розуміння практичного ставлення до світу, «коли практика, пов'язані з ним практичне пізнання і, зрештою, практична філософія стають відокремленими у межах філософії об'єктом осмислення, чітко фіксуються Кантом» [11, 7], аналіз внеску українського мислителя Я.П. Козельського становить, на наш погляд, значний інтерес. При цьому варто зауважити, що виклад основних положень своєї філософії, здійснений Козельським у творі «Філософічні пропозиції» (1768), і розробка ним питань практичної філософії значно передуює «Критиці практичного розуму» І. Канта (1788). Оперуючи вже секулярними категоріями, акцентуючи увагу на ролі приватної власності, здобутої особою працею, у формуванні та розвитку суспільних відносин, Козельський здійснює спробу виходу на нову історичну парадигму філософського розуміння змісту і сенсу людського буття: «Людина – Природа – Суспільство». Маємо нагадати, що структура філософії його сучасника Г. Сквороди ще значною мірою відповідає середньовічній парадигмі: «Людина – Всесвіт – Бог». І ми цілком поділяємо думку О. Прицака про те, що «співвідношення філософських учень двох вихованців Київської академії можна окреслити як «епілог» (Скворода) і «пролог» Козельський». Висловлена оцінка має бодай частково вмотивувати мету написання цієї статті: саме «прологів» характер філософії українського мислителя Я.П.Козельського вимагає глибокого і всебічного вивчення, адже вона по-своєму відбивала реальні історичні процеси, теоретично вибудовувала мо-